

WRAKINGSPROTOCOL RECHTBANK ROTTERDAM

met ingang van 1 januari 2013

Vastgesteld bij bestuursbesluit van: 11 december 2012.
Laatstelijk gewijzigd bij bestuursbesluit van: 10 oktober 2017.

1. Inleiding

Dit protocol is vastgesteld door het bestuur van de rechtbank Rotterdam bij besluit van 11 december 2012. Het protocol treedt in werking per 1 januari 2013 en vervangt de afzonderlijke wrakingsprotocollen van de per die datum gefuseerde rechtbank Dordrecht en rechtbank Rotterdam. Het protocol is laatstelijk gewijzigd bij bestuursbesluit van 10 oktober 2017. Het protocol is gebaseerd op de "Aanbeveling inzake afhandeling wrakingsverzoeken" van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak van 23 januari 2001¹ en bevat een nadere uitwerking ervan, zoals vastgesteld in de presidenten-vergadering van 27 november 2006. Genoemde aanbeveling is aangevuld met het oog op de Rotterdamse situatie. Doel van het protocol is het bevorderen van een vlotte en professionele behandeling van wrakingsverzoeken en verzoeken tot verschoning.

¹ Trema 2001, nr. 4, p. 184.

2. Wettelijke regeling

De Wetboeken van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) en van Strafvordering (Sv) en de Algemene wet bestuursrecht (Awb) kennen een vrijwel eenvormige regeling met betrekking tot wraking en verschoning: zie de artikelen 36-41 Rv, 512-518 Sv en 8:15-8:20 Awb.

3. Wrakingsgronden

3.1 Recht op een onpartijdige rechter

In een rechtsstaat heeft men recht op een onpartijdige rechter (art. 6 EVRM). Wraking is een middel voor procespartijen om dit recht af te dwingen². Een rechter kan worden gewraakt "op grond van feiten of omstandigheden waardoor de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen lijden" (artikelen 512 Sv, 36 Rv, 8:15 Awb).

3.2 Subjectieve en objectieve onpartijdigheid

Ten aanzien van onpartijdigheid wordt in de jurisprudentie onderscheid gemaakt tussen subjectieve en objectieve aspecten van onpartijdigheid³.

Bij de subjectieve aspecten moet men denken aan de persoonlijke instelling van de rechter. Hier geldt als criterium dat een rechter moet worden vermoed uit hoofde van zijn aanstelling onpartijdig te zijn, tenzij zich een uitzonderlijke omstandigheid voordoet die een zwaarwegende aanwijzing oplevert voor het oordeel dat een rechter jegens een rechtzoekende persoonlijk, dan wel aangaande een standpunt in een zaak, een vooringenomenheid koestert, althans dat de bij een rechtzoekende dienaangaande bestaande vrees gerechtvaardigd is⁴. De vrees voor subjectieve partijdigheid van de rechter moet bovendien objectief gerechtvaardigd zijn⁵.

Bij de objectieve aspecten gaat het om feiten of omstandigheden die, ongeacht de persoonlijke instelling van de rechter, grond geven om te vrezen dat een rechter niet onpartijdig is, waarbij ook de (te vermijden) schijn van partijdigheid van belang is. De bewijsrechtelijke drempel is aanzienlijk lager dan voor subjectieve partijdigheid. De verzoeker hoeft niet te bewijzen dat die feiten of omstandigheden ook werkelijk tot vooringenomenheid hebben geleid: "*legitimate doubt*" kan voldoende zijn⁶. De feiten waarop de verzoeker zich beroept moeten aannemelijk zijn geworden; zij moeten zwaarwegende redenen opleveren voor (objectiveerbare) twijfel aan de onpartijdigheid.

² HR 30 november 1990, NJ 1992, 94.

³ EHRM 24 mei 1989, NJ 1990, 627.

⁴ HR 18 april 1995, NJ 1996, 73, HR 24 oktober 1995, NJ 1996, 484, en HR 18 mei 2004, NJ 2004, 498 (telkens strafkamer).

⁵ EHRM 26 oktober 1984, NJ 1988, 744.

⁶ EHRM 7 augustus 1996, NJ 1998, 185

4. Wijze van wraking

4.1 Vereisten ten aanzien van het verzoek

Een wrakingsverzoek wordt schriftelijk ingediend en dient gemotiveerd te zijn ten aanzien van iedere rechter op wie het betrekking heeft. Het verzoek moet worden gedaan zodra de daaraan ten grondslag gelegde feiten en omstandigheden bekend zijn geworden. Tijdens een terechtzitting kan het verzoek ook mondeling worden gedaan door de desbetreffende partij (respectievelijk verdachte) of namens deze door de raadsman. In het bestuursrecht kan het verzoek ook mondeling geschieden na de aanvang van het horen van partijen of getuigen in het onderzoek (artikel 8:16 lid 2 Awb). Volgens de wet is de verzoeker verplicht alle feiten en omstandigheden die hem tot zijn verzoek brengen, tegelijk voor te dragen.

4.2 Wie kan een wrakingsverzoek indienen?

Een rechter kan worden gewraakt op verzoek van een partij (in een civiele verzoekschriftprocedure ook: een verschenen belanghebbende) in het civiele of bestuursrechtelijke geding, op verzoek van de verdachte of het openbaar ministerie in een strafzaak. Als de wet voor een betrokkene in de procedure niet expliciet voorziet in de mogelijkheid een wrakingsverzoek in te dienen, staat dit protocol niet in de weg aan een ruime uitleg van de wet.

4.3 Wie kan gewraakt worden?

Wraking is uitsluitend mogelijk van de rechter(s) door wie een zaak wordt behandeld; niet van de griffier of van het openbaar ministerie. Wraking van alle leden van de meervoudige kamer die een bepaalde zaak behandelt is dus mogelijk, wraking van een heel college (alle rechters) niet. Ook de rechter-commissaris in strafzaken, in een rogatoire commissie of in insolventies kan worden gewraakt.

Rechters van de wrakingskamer kunnen eveneens worden gewraakt. Het gaat er dan om of er sprake is van feiten en omstandigheden die het vermoeden wettigen dat de betrokken leden ten aanzien van het door hen te behandelen wrakingsverzoek niet onpartijdig of onafhankelijk zijn⁷. De wrakingskamer heeft de mogelijkheid om kennelijk niet-ontvankelijke verzoeken tot wraking van de wrakingskamer buiten behandeling te laten.

⁷ Volgens A-G Machielse in zijn conclusie voor HR 14 juni 2005, AT7031 (onderdeel 3.6), kan in de gevallen waarin de rechter die op de wraking in een strafzaak moet beslissen zelf een eerlijke en onpartijdige behandeling van het wrakingsverzoek niet blijkt te waarborgen, gebruik worden gemaakt van de voorziening in artikel 512 Sv.

4.4 Wanneer kan een wrakingsverzoek worden ingediend?

Een wrakingsverzoek kan worden ingediend in elke stand van het geding - mits vóór de einduitspraak⁸ - zodra de wrakingsgronden bekend zijn. Een later ingediend verzoek kan niet-ontvankelijk worden verklaard⁹.

⁸ Zie o.m. HR 18 december 1998, NJ 1999, 271

⁹ Zie voor een na de terechtzitting ingediend verzoek HR 22 december 1992, DD 1993, 198. In deze zaak mocht de rechter het verzoek om wraking, dat was gedaan na sluiting van de behandeling maar vóór de einduitspraak, negeren. In dit protocol is gekozen voor een iets andere lijn, in de geest van Rb. Utrecht 13 november 1998 (Trema 2002, special januari, p. 57-58) en van HR 19 november 1999, NJ 2001, 30, waarin een verzoek om wraking van twee raadsheren in behandeling is genomen, hoewel het was ingediend kennelijk na sluiting van de behandeling ter zitting van de Hoge Raad en nadat aan verzoeker de namen waren meegedeeld van de raadsheren die arrest zouden wijzen.

5. Inrichting wrakingskamer

5.1 De president

De president van de rechtbank waarborgt de onafhankelijkheid van de zittende magistratuur en is als integraal manager verantwoordelijk voor het beleid en beheer van de vaste wrakingskamer.

5.2 Meervoudige kamer

Het wrakingsverzoek wordt steeds behandeld door een meervoudige kamer van de rechtbank. De kamer wordt bijgestaan door een griffier. De gewraakte rechter heeft geen zitting in deze kamer. In geval van wraking van een lid van een meervoudige kamer nemen de overige rechters van die kamer geen zitting in de wrakingskamer die het verzoek behandelt. De leden van de wrakingskamer zijn zoveel mogelijk afkomstig uit de verschillende rechtsgebieden¹⁰. De samenstelling van de wrakingskamer geschiedt bij voorkeur zo dat één van de leden werkzaam is of over ruime ervaring beschikt in het rechtsgebied, maar niet in hetzelfde team, waarin het wrakingsverzoek is gedaan. In zeer spoedeisende gevallen (ad hoc-zitting) kan hiervan worden afgeweken, zulks ter beoordeling van de voorzitter van de wrakingskamer. De afdelingsvoorzitter of de teamvoorzitter neemt evenwel geen zitting in de wrakingskamer voor zaken in zijn afdeling respectievelijk team. Leden van het gerechtsbestuur maken in beginsel geen deel uit van een wrakingskamer.

5.3 Vaste wrakingskamer

Het bestuur van het gerecht stelt een vaste wrakingskamer in. Dit vergemakkelijkt de samenstelling van een wrakingskamer zodra er een wrakingsverzoek is ingediend en bevordert ook de opbouw van expertise.

De vaste wrakingskamer bestaat uit:

- een algemeen voorzitter;
- voor elke locatie van de rechtbank een plaatsvervangend voorzitter;
- uit elk rechtsgebied ten minste twee rechterlijke ambtenaren;
- een algemeen secretaris met een plaatsvervanger;
- ten minste zeven griffiers.

De namen van de leden van de vaste wrakingskamer zijn vermeld in bijlage 1. Waar in dit protocol hierna wordt gesproken over de algemeen voorzitter en/of de algemeen secretaris, zijn hun plaatsvervangers daaronder begrepen. Waar in dit protocol hierna wordt gesproken over de griffier wordt bedoeld op de persoon die de wrakingskamer ter zitting als griffier bijstaat, dan wel de administratieve medewerker belast met ondersteuning van de wrakingskamer.

De aanwijzing tot lid van deze kamer kan steeds worden ingetrokken. De rechtsprekende leden hebben ruime rechterlijke ervaring. De wrakingskamer in

¹⁰ Met "rechtsgebieden" wordt hier bedoeld op: (i) strafrecht, (ii) bestuursrecht, (iii) handel (inclusief insolventie)/kanton en (iv) familie en jeugd

een bepaalde zaak wordt zoveel mogelijk samengesteld uit leden van de vaste wrakingskamer; dit met inachtneming van hetgeen onder 5.2 is vermeld.

5.4 De algemeen voorzitter

De algemeen voorzitter van de vaste wrakingskamer ziet toe op de juiste uitvoering van het beleid en beheer van de wrakingskamer en voert hierover periodiek overleg met de president.

5.5 Het samenstellen van een wrakingskamer

Na een verzoek om wraking stelt de algemeen secretaris, indien nodig in overleg met de algemeen voorzitter van de vaste wrakingskamer vast of het verzoek kan worden gepland op een bij rooster vastgestelde zitting van de wrakingskamer. Daarbij wordt het bepaalde in artikel 5.2 in acht genomen. Indien dit niet mogelijk blijkt te zijn, wordt gehandeld in overeenstemming met artikel 5.8, derde volzin.

De zittingsgriffier treedt niet op als griffier van de wrakingskamer. In geval van wraking van rechters van de wrakingskamer geldt voormelde zin niet ten aanzien van de griffier van de wrakingskamer.

Bij afwezigheid van de algemeen voorzitter van de vaste wrakingskamer kan een andere rechterlijk ambtenaar van het gerecht met bekendheid met het samenstellen van een wrakingskamer – mits het verzoek niet tegen hem is gericht – bijstand verlenen bij het formeren van een wrakingskamer.

5.6 Ad hoc wrakingskamer

Indien geen wrakingskamer kan worden samengesteld uit rechters uit de vaste wrakingskamer, wordt de wrakingskamer *ad hoc* samengesteld. Aan deze kamer neemt zo mogelijk ten minste één lid van de vaste wrakingkamer deel¹¹.

5.7 Inschakelen rechters uit ander gerecht

Het bestuur van de rechtbank kan, indien de wrakingskamer zitting heeft op vaste, tevoren vastgestelde data, bepalen dat één lid van een wrakingskamer afkomstig is uit een ander gerecht van gelijke aard. In zeer bijzondere gevallen, ter beoordeling van de algemeen voorzitter van de vaste wrakingskamer – bijvoorbeeld bij kwesties betreffende de onpartijdigheid van de voorzitter van het gerechtsbestuur of van andere gerechtsbestuurders, optredend in een rechterlijke functie¹² of bij zittingen van de rechtbank buiten haar rechtsgebied – , kan voor het formeren van een wrakingskamer een beroep gedaan worden op rechters uit een ander gerecht van gelijke aard.

¹¹ Deze bepaling kan onder meer worden toegepast bij spoedeisende gevallen; gedacht kan worden aan zaken waarin het wenselijk is dat direct na indiening van het wrakingsverzoek een wrakingskamer aantreedt en aanvangt met de behandeling.

¹² Vgl. Rb. Leeuwarden, 24 juli 2000, NJ 2000,696.

5.8 Datum en plaats van de zitting

Er is een rooster van zittingen van de wrakingskamer, volgens hetwelk in beginsel één zitting per maand per locatie van de rechtbank plaats vindt. Nieuwe wrakingsverzoeken worden op deze zittingen gepland, tenzij de behandeling ervan niet een dergelijk uitstel duldt. In laatstbedoeld geval formeert de algemeen secretaris in overleg met de voorzitter een wrakingskamer.

Zittingen van de wrakingskamer vinden in beginsel alleen plaats op beide locaties van de rechtbank. Voor zittingen van de wrakingskamer buiten het rechtsgebied van de rechtbank dient door de betrokken afdelings- of teamvoorzitter in een zo vroeg mogelijk stadium overleg te worden gepleegd met de algemeen secretaris van de wrakingskamer.

Uitgangspunt is dat een wrakingsverzoek, dat wordt gedaan op of naar aanleiding van een zitting, wordt behandeld op de locatie waar de zitting plaatsvindt, gaat plaatsvinden of heeft plaatsgevonden.

5.9 Zitting van andere rechtbank

De wrakingskamer voldoet zoveel als mogelijk is aan verzoeken tot behandeling van wrakingen van rechters in een andere rechtbank, die zitting houdt op locaties van de rechtbank Rotterdam. Leden van de wrakingskamer treden daarbij op als rechter-plaatsvervanger in die andere rechtbank.

6. Hoe te handelen bij wrakingsverzoeken *ter terechtzitting*?

6.1 Vastleggen feiten en omstandigheden

Wanneer om wraking wordt verzocht tijdens de zitting van een meervoudige kamer, stelt de voorzitter van deze kamer allereerst vast op welke rechter(s) het wrakingsverzoek betrekking heeft. Vervolgens vraagt hij, dan wel de enkelvoudige kamer¹³, om opgave van alle feiten en omstandigheden die aanleiding geven tot het wrakingsverzoek. De zittingsgriffier legt een en ander vast in een proces-verbaal, dat wordt getekend door de voorzitter van de meervoudige kamer (dan wel het lid van de enkelvoudige kamer) en de zittingsgriffier¹⁴.

In zeer spoedeisende gevallen kan worden volstaan met een zogenaamd extract van het proces-verbaal (waarin op vorenomschreven wijze slechts wordt vastgelegd hetgeen ter zitting met betrekking tot de wraking is voorgevallen), dan wel met de door de zittingsgriffier ter zitting gemaakte aantekeningen.

6.2 De behandeling ter terechtzitting wordt geschorst

Vervolgens wordt de behandeling ter zitting geschorst onder mededeling dat het wrakingsverzoek zo spoedig mogelijk zal worden behandeld door een wrakingskamer en dat het onderzoek in de hoofdzaak na de beslissing in het wrakingsincident zal worden voortgezet, dan wel door een andere kamer zal worden aangevangen. Indien de behandeling van het wrakingsverzoek en de voortzetting/aanvang van het onderzoek niet op dezelfde dag kunnen plaatsvinden, of in geval van berusting, wordt – indien mogelijk – een nieuwe zittingsdag aangezegd. Dit laatste is vooral van belang in strafzaken.

De rechter wiens wraking is verzocht onthoudt zich na het wrakingsverzoek van verdere bemoeiingen met de zaak voor zover die uitstel gedogen of door andere rechters kunnen worden verricht¹⁵.

Het moment van indiening van het wrakingsverzoek wordt vastgelegd in het proces-verbaal. Handelingen die geen uitstel gedogen dienen te worden uitgevoerd¹⁶. Na gegrondverklaring van het wrakingsverzoek oordeelt de nieuwe (meervoudige) kamer over de gevolgen van de gegrondverklaring.

¹³ Bij een enkelvoudige kamer is de in de vorige zin bedoelde vaststelling uiteraard niet aan de orde.

¹⁴ Het proces verbaal wordt bij voorkeur terstond opgemaakt en voorgelezen, daarna ondertekend. Dit voorkomt verschil van mening over de gronden van het wrakingsverzoek.

¹⁵ De wettelijke regeling kent, anders dan art. 520 lid 1 (oud) Sv, geen regel meer over de uitsluiting van bemoeiingen door een rechter wiens wraking is verzocht. Het stelsel van verboden processuele handelingen en bevoegdheden werd onnodig bevoogdend geacht, terwijl het bovendien een vorm van geïnstitutionaliseerd wantrouwen tegen de rechter zou impliceren (Kamerstukken II 1991/92, 22 495, nr. 3, p. 113). Niettemin lijkt een uitsluiting van verdere bemoeiingen die uitstel gedogen of door een andere rechter kunnen worden verricht, wenselijk. Het verdient aanbeveling om de gevallen waarin verdere bemoeiingen geen uitstel gedogen zo beperkt mogelijk te houden.

¹⁶ Een voorbeeld van een bemoeiing die geen uitstel gedooft is de beslissing op een vordering tot verlenging van de gevangenhouding kort vóór het verstrijken van een termijn.

6.3 Melding wrakingsverzoek door de zittingsgriffier

De zittingsgriffier meldt het wrakingsverzoek, onder afgifte van het daarvan gemaakte proces-verbaal, terstond aan de algemeen secretaris van de wrakingskamer. De zittingsgriffier verzoekt dan tevens om samenstelling van een wrakingskamer.

Vervolgens wordt een wrakingskamer samengesteld (zie paragraaf 5). Deze treedt desgewenst en zo mogelijk direct aan en vangt aan met de behandeling van het verzoek (zie paragraaf 9).

6.4 Geen contact

Tot het moment van de uitspraak van de wrakingskamer heeft de rechter wiens wraking is verzocht, buiten aanwezigheid van de indiener van het verzoek geen contact *over de zaak* met leden van de wrakingskamer.

6.5 Al dan niet berusten

Vóór het moment van schorsing van de terechtzitting neemt de gewraakte rechter in beginsel nog geen besluit over het al dan niet berusten in de wraking. Omdat van de beslissing te berusten precedentwerking kan uitgaan, verdient het aanbeveling hierover ruggespraak te houden met een of meer ervaren collega's dan wel met de afdelingsvoorzitter/teamvoorzitter in kwestie of met de president van het gerecht.

7. Hoe te handelen bij een wrakingsverzoek *buiten de terechtzitting*?

7.1 Wrakingsverzoek naar de vaste wrakingskamer

Een buiten de zitting ingediend verzoek wordt zo spoedig mogelijk ter hand gesteld aan de algemeen secretaris van de vaste wrakingskamer. Deze stelt, in overeenstemming met het vermeldde in paragraaf 5, de datum vast waarop het verzoek door de wrakingskamer ter zitting wordt behandeld. Indien het wrakingsverzoek niet bij de betrokken rechter zelf is binnengekomen, stelt de algemeen secretaris deze onmiddellijk na binnenkomst van het verzoek daarvan op de hoogte.

7.2 Geen contact

Hier geldt eveneens hetgeen onder 6.4 is vermeld.

7.3 Al dan niet berusten

Hier geldt eveneens hetgeen onder 6.5 is vermeld.

8. Voorbereidende werkzaamheden voor de behandeling van het wrakingsverzoek door de wrakingskamer

8.1 Apart wrakingsdossier

De griffier van de wrakingskamer legt een apart dossier aan voor het wrakingsverzoek, met een eigen registratienummer. In dit dossier worden opgenomen:

- het wrakingsverzoek;
- het proces-verbaal van de zitting waarop het wrakingsverzoek is gedaan;
- een schriftelijke reactie van de betrokken rechter(s) op het wrakingsverzoek.

De griffier zorgt ervoor dat de leden van de wrakingskamer, de verzoeker, de betrokken rechter, de andere procespartij(en) en in strafzaken het openbaar ministerie beschikken over een exemplaar van het wrakingsdossier, althans inzage daarin hebben. Ook het dossier in de hoofdzaak is beschikbaar.

8.2 Betrokkenen informeren en informatie verzamelen door griffier

De algemeen secretaris van de wrakingskamer stuurt de betrokken rechter een kopie van het wrakingsverzoek, met het verzoek:

- te berichten of hij in de wraking berust;
- indien hij niet berust, op te geven of hij gehoord wil worden;
- eventueel schriftelijk te reageren op het wrakingsverzoek.

De algemeen secretaris informeert de president en de voorzitter van de afdeling en van het team, waarin de betrokken rechter werkzaam is, over de ontvangst van het wrakingsverzoek. De griffier informeert vervolgens alle betrokkenen (verzoeker, de rechter wiens wraking is verzocht, in strafzaken het openbaar ministerie, andere procespartijen) over de zittingsdatum. Aan verzoeker, de rechter wiens wraking is verzocht en het openbaar ministerie wordt meegedeeld dat zij ter zitting in de gelegenheid zullen worden gesteld te worden gehoord. Aan andere procespartijen wordt meegedeeld dat indien deze het op prijs stellen ter zitting aanwezig te zijn en/of te worden gehoord, dit kenbaar kan worden gemaakt aan de algemeen secretaris. Tevens wordt aan deze andere procespartijen meegedeeld dat het ter zitting van de wrakingskamer verschijnen niet automatisch impliceert dat ook het woord mag worden gevoerd, doch dat dit ter beoordeling is van de wrakingskamer. Het verdient aanbeveling dat de gewraakte rechter de behandeling van het wrakingsverzoek bijwoont. De griffier doet zo nodig een tolk oproepen en het transport voor de gedetineerde regelen.

8.3 Berusting

Indien de betrokken rechter wenst te berusten, geeft hij hiervan kennis aan de algemeen secretaris van de wrakingskamer. De algemeen secretaris doet hiervan mededeling aan de verzoeker en de eventuele andere partijen, alsmede aan de president en de afdelings-voorzitter.

8.4 Nadere stukken

Voorafgaand aan de zitting van de wrakingskamer kunnen partijen en de gewraakte rechter nadere stukken indienen, tenzij dit gelet op de aard en de omvang van de stukken naar het oordeel van de wrakingskamer in strijd komt met de beginsel van een behoorlijke procesorde. Is dat laatste ten aanzien van bepaalde stukken het geval, dan zal de wrakingskamer op deze stukken geen acht slaan.

8.5 Behandeling op dezelfde dag

Indien de behandeling van het wrakingsverzoek nog op dezelfde dag plaatsvindt, wordt voor zover nodig afgeweken van het bepaalde in 8.2.

9. De behandeling van het wrakingsverzoek door de wrakingskamer

9.1 Behandeling zo spoedig mogelijk ter zitting, uitzonderingen

Het verzoek tot wraking wordt zo spoedig mogelijk ter zitting behandeld. De wrakingskamer kan het verzoek tot wraking wegens kennelijke niet-ontvankelijkheid zonder behandeling ter zitting aanstonds afwijzen:

- a. indien het verzoek niet door een partij is ingediend;
- b. indien het verzoek niet is gemotiveerd;
- c. indien het verzoek is ingediend na het tijdstip waarop in de hoofdzaak einduitspraak is of wordt gedaan;
- d. indien het verzoek geen betrekking heeft op de met de behandeling van de zaak belaste rechter, raadsheer of kamer of is gericht tegen het hele college;
- e. indien het een volgend verzoek ten aanzien van eenzelfde rechter, raadsheer of kamer
- f. betreft, tenzij feiten of omstandigheden worden voorgedragen die pas na het eerdere verzoek aan de verzoeker bekend zijn geworden;
- g. indien ten aanzien van verzoeker in een eerdere beslissing op een wrakingsverzoek in dezelfde zaak bepaald is dat wegens misbruik een volgend verzoek niet in behandeling wordt genomen;
- h. indien het een verzoek tot wraking van de wrakingskamer betreft en daaraan dezelfde feiten of omstandigheden ten grondslag worden gelegd als aan het oorspronkelijke verzoek tegen de met de behandeling van de zaak belaste rechter, raadsheer of kamer;
- i. indien het een verzoek tot wraking van de wrakingskamer betreft en het berust op feiten of omstandigheden die voor elke wrakingskamer – in welke samenstelling dan ook – gelden; of indien sprake is van kennelijk misbruik van recht.

De met de behandeling van de zaak belaste rechter, raadsheer of kamer kan beslissen het verzoek tot wraking niet aan de wrakingskamer voor te leggen als de onder a. of f. genoemde omstandigheid zich voordoet.

De wrakingskamer kan een tegen haar gericht verzoek tot wraking zonder behandeling ter zitting afwijzen als zij van oordeel is dat de onder g. of h. genoemde omstandigheid zich voordoet.

9.2 Openbaarheid van de zitting

In civiele en in bestuursrechtelijke zaken is de zitting van de wrakingskamer in beginsel openbaar (vgl. de artikelen 27 Rv en 8:62 Awb). In strafzaken is geen behandeling ter openbare terechtzitting voorgeschreven (art. 515 Sv) en kan het volgsysteem worden gehanteerd: tijdens of naar aanleiding van de openbare terechtzitting ingediende verzoeken worden in het openbaar behandeld en omgekeerd. De buiten de terechtzitting ingediende verzoeken worden behandeld

door de (in beginsel niet openbare) raadkamer (artikelen 21 en 22 Sv)¹⁷ ¹⁸. Ook in andere gevallen waarin de wet een uitzondering maakt op het beginsel van openbaarheid van terechtzittingen verdient het volgsysteem aanbeveling.

9.3 Horen van betrokkenen

De verzoeker en de gewraakte rechter worden in de gelegenheid gesteld te worden gehoord. Ambtshalve of op verzoek van verzoeker of de betrokken rechter kan de wrakingskamer bepalen dat zij niet in elkaars aanwezigheid worden gehoord. Het verdient aanbeveling van deze bevoegdheid slechts terughoudend gebruik te maken.

In strafzaken wordt het openbaar ministerie in de gelegenheid gesteld te worden gehoord.

In civiele zaken kan het openbaar ministerie worden gehoord (artikel 44 Rv). Hoewel de wet dit niet voorschrijft, wordt in civiele en in bestuursrechtelijke zaken de wederpartij van de verzoeker in de hoofdzaak door de griffier uitgenodigd kenbaar te maken of deze de zitting van de wrakingskamer wenst bij te wonen en/of het woord wenst te voeren. Deze wederpartij is weliswaar geen partij in het wrakingsincident, maar kan er wel belang bij hebben om erop toe te zien dat in het wrakingsincident niet de merites van de hoofdzaak worden besproken. Als dit – bij uitzondering – voor een juiste behandeling van het wrakingsverzoek onontkoombaar is, krijgt de wederpartij de gelegenheid zich daarover uit te spreken.

9.4 Beslissing zo spoedig mogelijk

De wrakingskamer beslist binnen twee weken op het wrakingsverzoek. De beslissing is schriftelijk en gemotiveerd en dient onverwijld te worden meegedeeld aan verzoeker, de rechter wiens wraking is verzocht, het openbaar ministerie en andere procespartijen. De beslissing wordt in het openbaar uitgesproken, tenzij de wet anders bepaalt. Openbare uitspraken worden in beginsel gepubliceerd op www.rechtspraak.nl en wel geanonimiseerd conform de Anonimiseringsrichtlijnen¹⁹. Publicatie kan afhankelijk van de inhoud van de uitspraak achterwege blijven.

9.5 Gronden voor afwijzing en inhoudelijke toetsing

Als de in paragraaf 4 beschreven voorgeschreven wijze van wraking niet is toegepast, kan er grond zijn om een wrakingsverzoek niet-ontvankelijk te

¹⁷ Zowel artikel 39 Rv als artikel 8:18 Awb spreekt over een behandeling ter (terecht)zitting. Uit de memorie van toelichting blijkt dat hiermee een openbare behandeling is beoogd. Voor strafvordering is een daartoe strekkend voorschrift wel aangekondigd (Kamerstukken II, 1999/2000, 26 855, nr. 3, p. 67), maar is tot dusver niet doorgevoerd.

¹⁸ In een publicatie in *Trema* 2003, nr. 7 (p. 258 e.v.), onder de titel *De openbare wrakingszitting: goed voor het rechterlijk gezag?*, heeft W.N. Evers een onderscheid gemaakt tussen organisatorische en persoonlijke onpartijdigheid. Zij bepleit behandeling achter gesloten deuren in geval van (de schijn van) persoonlijke partijdigheid. In uitzonderingssituaties kan het aangewezen zijn om een wrakingsverzoek te behandelen achter gesloten deuren. Het verdient aanbeveling om terughoudend van deze mogelijkheid gebruik te maken.

¹⁹ Anonimiseringsrichtlijnen van de plenaire redactieraad Rechtspraak.nl d.d. 5 oktober 2007, laatstelijk aangepast bij besluit van de presidentenvergadering van 26 maart 2012.

verklaren. De inhoudelijke toetsing van het wrakingsverzoek vindt plaats aan de hand van de in paragraaf 3 beschreven criteria.

9.6 Geen rechtsmiddel

Tegen de beslissing van de wrakingskamer staat geen rechtsmiddel open. Dit is slechts anders indien de wrakingskamer de regeling met betrekking tot de wraking ten onrechte niet heeft toegepast of buiten het toepassingsgebied ervan is getreden, dan wel zodanig essentiële vormen niet in acht heeft genomen dat van een eerlijke en onpartijdige behandeling niet kan worden gesproken²⁰. De omstandigheid dat in eerste aanleg een wrakingsverzoek is afgewezen, staat er niet aan in de weg dat de onpartijdigheid van de rechter die in eerste aanleg vonnis heeft gewezen, in hoger beroep kan worden getoetst in het verband van een door of namens een procespartij in hoger beroep gedaan beroep op schending in eerste aanleg van het recht op behandeling door een onpartijdige rechter²¹.

9.7 Buitengewoon rechtsmiddel

Iedere belanghebbende kan zich tot de procureur-generaal bij de Hoge Raad richten met het verzoek om cassatie in het belang der wet in te stellen.

²⁰ HR 22 januari 1999, NJ 1999, 243, HR 26 januari 2001, NJ 2001, 177, en CRvB 11 december 2001, RSV 2002/99. Zie ook Snijders/Wendels, Civiel appel (derde druk 2003), nr. 315 e.v. Ten aanzien van arbiters: HR 18 februari 1994, NJ 1994, 765, m.nt. HJS. Een beoordeling van de onpartijdigheid van de rechters die in eerste aanleg vonnis hebben gewezen is overigens niet aan het oordeel van de rechter in hoger beroep onttrokken; zie HR 31 oktober 2000, LJN AA7956, Nieuwsbrief Strafrecht 2000, 12, nr. 235. Volgens HR 14 juni 2005, AT7031, staat ingevolge artikel 515 lid 5 Sv tegen een beslissing op een verzoek tot wraking in strafzaken geen rechtsmiddel open, zodat het cassatieberoep niet-ontvankelijk is. A-G Machielse wijst in zijn conclusie op correctiemogelijkheden voor oneffenheden in het voorbereidende onderzoek (artikel 359a Sv). Als de verdediging meent in het voorbereidende onderzoek te kort te zijn gedaan door een bevooroordeelde onderzoeksrechter, staat niets eraan in de weg de vonnisrechter deze bezwaren voor te leggen in het kader van artikel 359a Sv. Het in artikel 6 EVRM neergelegde vereiste van een eerlijk proces biedt, los van een wrakingsincident, onder omstandigheden in de hoofdzaak aanknopingspunten voor een beoordeling van een berechting in een eerdere instantie.

²¹ Vgl. het in noot 21 genoemde arrest HR 31 oktober 2000, LJN AA7956, r.o. 3.3, Nieuwsbrief Strafrecht 2000, 12, nr.235.

10. Bijzondere gevallen

10.1 Misbruik

In geval van misbruik van het wrakingsinstrument kan de wrakingskamer bepalen dat een volgend verzoek (in dezelfde zaak) niet in behandeling wordt genomen²².

Een motivering is hierbij op haar plaats (artikelen 8:18 Awb, 39 lid 4 Rv en 515 Sv). Zie voor het begrip "misbruik" artikel 3:13 lid 2 BW en de jurisprudentie van de Hoge Raad inzake misbruik van procesrecht.

10.2 Verschoning

De bepalingen van het wrakingsprotocol zijn tevens van toepassing op verzoeken tot verschoning, tenzij de aard of de strekking van de bepaling zich daartegen verzet.

²² Volgens de memorie van toelichting kan deze bevoegdheid dienst doen zowel bij herhaalde verzoeken om wraking van dezelfde rechter op grond van gepretendeerde nova, als bij gelijktijdige of opeenvolgende verzoeken ten aanzien van meerdere rechters. Zie in dit verband CRvB 11 december 2001, RSV 2002, 99.

11. Administratieve verwerking van het wrakingsverzoek

11.1 Wrakingsdossier naar de algemeen secretaris

De griffier van de wrakingskamer voegt de aantekeningen van de behandeling van het wrakingsverzoek en de beslissing van de wrakingskamer in het wrakingsdossier en geeft een exemplaar van dit dossier aan de algemeen secretaris van de vaste wrakingskamer. Deze zorgt voor archivering.

11.2 Beslissing tevens naar president en afdelingsvoorzitter

De griffier geeft tevens een exemplaar van de beslissing van de wrakingskamer aan de president van het gerecht en aan de voorzitter van de afdeling waarin de zaak is behandeld die tot het wrakingsverzoek heeft geleid.

11.3 Registratie en bespreking door het bestuur

De algemeen secretaris registreert de wrakingsverzoeken alsmede de verzoeken tot verschoning en de afloop ervan.

De wrakingskamer brengt een jaarverslag uit. Aan de hand van het jaarverslag bespreekt het bestuur van het gerecht de onderwerpen wraking en verschoning ten minste eenmaal per jaar.

11.4 Documentatie

De algemeen secretaris stelt na overleg met de voorzitter van de vaste wrakingskamer een bestand met informatie en jurisprudentie over het onderwerp wraking samen en zorgt voor actualisering. Elk lid van de vaste wrakingskamer beschikt over of heeft toegang tot dit bestand.

12. Publicatie

De algemeen secretaris van de vaste wrakingskamer zorgt voor elektronische publicatie van dit protocol en van het jaarverslag van de wrakingskamer op internet (www.rechtspraak.nl).